

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Ректор

ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Олена КАРАМАН

ПРОГРАМА

вступного випробування для вступу на навчання за
третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти (PhD)
спеціальність – А1 Освітні науки
на основі НРК7

Полтава – 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступне випробування в аспірантуру зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки на освітній ступінь «доктор філософії PhD» проводиться у формі вступного іспиту.

Мета вступного іспиту – визначення якості педагогічних знань, умінь та навичок вступників в аспірантуру, з'ясування рівня готовності до дослідження теоретико-методологічних і методичних питань теорії та практики педагогічних наук.

Програмою вступного іспиту передбачено виявлення у майбутніх аспірантів рівня знань і розуміння досягнень світової цивілізації у галузі педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та шкільної практики, багатовікових педагогічних традицій українського народу; володіння базовими педагогічними категоріями в контексті їх генезису та теоретичних інтерпретацій; знання теорії навчання і виховання; володіння сучасними педагогічними технологіями та методами науково-педагогічних досліджень.

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності охоплює навчальний матеріал нормативних курсів, які вивчаються у закладі вищої освіти, і складається з таких розділів: 1) загальні засади педагогіки (головні педагогічні категорії; логіка і методи науково-педагогічних досліджень; порівняльна педагогіка); 2) історія педагогіки (розвиток шкільництва і педагогічної думки); 3) загальні основи дидактики (загальні засади теорії освіти і навчання); 4) теорія і методика виховання (загальні засади теорії виховання; методи, форми організації виховної роботи у різних типах закладів освіти); 5) школознавство (загальні засади школознавства); 6) основи педагогічної майстерності.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки.

Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток.

Структура та основні галузі педагогіки.

Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники розвитку особистості.

Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».

Характеристика особистості учня/студента як суб'єкта освітнього процесу.

Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі.

Педагогічна теорія Я.-А. Коменського.

Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.

«Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.

М. Грушевський про українську мову й українську школу.

Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.

Полікультурність – провідний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

С. Френе: школа успіху і радості.

Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).

Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.

Виховний ідеал Г. Ващенко.

Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.

Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (відповідно до Закону України «Про освіту» (чинна редакція)).

Наукові дослідження в педагогіці: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.

Методи науково-педагогічного дослідження. Загальна характеристика.

Спостереження як метод науково-педагогічного дослідження: види, переваги і недоліки.

Експеримент в науково-педагогічному дослідженні: види та основні етапи проведення.

Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести пізнавального розвитку, тести досягнень. Педагогічне тестування.

Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання.

Соціометрія: процедура застосування та інструментарій (анкета, шкали).

Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії.

Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно зорієнтована, компетентнісна, рефлексивна).

Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції, структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати).

Навчання, учіння, наuczіння.

Принципи навчання та їх характеристика.

Зміст освіти: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.

Структура навчально-пізнавальної діяльності учнівської та студентської молоді (сприймання – осмислення – розуміння – узагальнення – закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.

Методи навчання, їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традиційні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.

Засоби навчання: ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання.

Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне).

Компетентнісний підхід у навчанні.

Форми організації навчально-пізнавальної діяльності: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна

Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю.

Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.

Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.

Зміст процесу виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне).

Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів та студентів.

Концепція особистісно зорієнтованого виховання.

Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

Форми організації процесу виховання.

Особистість вчителя / викладача та його педагогічна майстерність.

Професійне (емоційне) вигорання педагога.

Спілкування в педагогічній діяльності. Стили педагогічного спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування.

Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті.

Фаховий вступний іспит до аспірантури А 1 Освітні науки проводиться на основі тестування.

Тип тестів – множинний вибір – єдина відповідь. Варіантів відповідей на кожне питання – 4.

Максимальна кількість балів – 200.

Мінімальна кількість балів для участі в конкурсі – 100.

Час складання – 60 хв.

Кількість тестових завдань – 50.

Рекомендована література

- **Закон України «Про вищу освіту»** (від. 01.07.2014). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- **Закон України «Про освіту»** (від 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- **Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні:** монографія / Нац. акад. пед. наук України ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с. <https://us1.best-server.info/index.php?q=n6SlpqZwYpTsnJhlz5zVp5Zll6HZYqyYk29lb2tmlJNoX5-XlltlcqipqbcnMVYZ2diYpVIXGmUm6KlqKaGlmdhVmhhjW2Wdl1hocJSjxZk>

- **Башкір О. І.** Теорія виховання: навчально-методичний посібник ; за загальною редакцією С. Т. Золотухіної. Харків : ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2016. 96 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3183/1/Башкір%20О.І.%20Теорія%20виховання.pdf>
- **Башкір О. І., Васильєва С. О., Собченко Т. М.** Дидактика : навч.-метод. посіб. ; ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 163 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3186/1/Дидактика%20Башкір%20СВасильєва%20Собченко.pdf>
- **Волкова Н. П.** Педагогіка : навч. посібник ; вид. 2-ге, перероб, доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/volkova.pdf>
- **Волкова Н. П.** Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с. https://www.pedagogic-master.com.ua/2022/Volkova_1.pdf
- **Дидактика:** теорія і практика: навч.-метод. посіб. для студ. гуманітарних факультетів / О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с. <http://eprints.zu.edu.ua/25153/>
- **Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І.Б.** Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с. http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
- **Кучерявий О. Г.** Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 329 с. https://lib.iitta.gov.ua/730550/1/_разворот_ПРОФЕСІЙНИЙ%20І%20ОСОБІСТИСНИЙ%20РОЗВИТОК%20СУЧАСНОГО%20ВЧИТЕЛЯ.pdf
- **Марків В. М.** Теорія виховання : навч.-метод. посібник. Кривий Ріг : КПІ, 2015. 241 с. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/384>
- **Онищенко В. Д.** Фундаментальні педагогічні теорії : монографія. Львів : Норма, 2014. 356 с. <http://lib.iitta.gov.ua/4941/1/onishenkovww.pdf>
- **Федорчук В. В.** Освітні технології : навч.-метод. посіб. Кам'янець-

Подільський, 2019. 161 с.
<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5927/Fedorchuk-V.V.-Osvitni-tekhnohii-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- **Філософія освіти** : навчальний посібник / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенко та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 342 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23710>

- **Артемова Л. В.** Історія педагогіки України : Підручник для студ вищих пед. навч. закладів / Л. В. Артемова. Київ : Либідь, 2006. 419 с. https://www.studmed.ru/artemova-lv-storya-pedagogki-ukrayini_8b09412dfdd.html
- **Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В.** Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2014. 160 с. <http://194.44.152.155/elib/local/2092.pdf>
- **Задорожна-Княгницька Л. В.** Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с. http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2111/1/np_istoria_pedagogiky.pdf
- **Зайченко І. В.** Історія педагогіки : у двох книгах. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. I : Історія зарубіжної педагогіки. 624 с. http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_pedagogiki_Kniga_I_Istoriya_zarybijnoi_pedagogiki.html
- **Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій** / Упорядники: Л. В. Маляр, М. І. Кухта. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/33216>
- **Історія педагогіки: лекції та хрестоматія** : навчальний посібник / Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2007. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2086/Istoriia-pedahohiky-lektsii-ta-khrestomatii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- **Левківський М. В.** Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Вид. 4-те. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 190 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Levkivskyi_Mykhailo/Istoriia_pedahohiky.pdf
- **Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т.** Історія української школи і педагогіки : навч. посібник. Київ : Знання, 2003. 450 с. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5816>
- **Сущенко Л. О., Зубцова Ю. Є.** Історія педагогіки: навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 143 с. <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/3140?show=full>

- **Кайдалова Л. Г. та ін.** Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с. http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/1759/1/Book_PMB.pdf

- **Основи педагогічної майстерності** : навч.-метод. посібник / упоряд. Наталія Мачинська, Анна Федорович, Наталія Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Osnovy-ped-maysternosti-Navch.-posibnyk.pdf2020.pdf>
- **Теслюк В. М.,** Лузан П.Г. Основи педагогічної майстерності : навчальний посіб. Київ: НАКККиМ, 2011. 304 с. https://method.ucoz.ua/_ld/0/69_Tesluk-pdf.pdf